

columnes cilíndriques, adossades al mur. A les escales que puguen al presbiteri hi ha una bonica reixa de ferro forjat, decorada amb volutes que també tanca la part frontal.

La nau està dividida amb tres trams per mitjà de dos arcs torals que descansen sobre pilastres de base rectangular, adossades al mur. Entre pilastres s'obren dos arcs formers, buidats als murs; els més propers al presbiteri, varen ser refosos a causa de la reforma de l'accés a la cripta.

La cripta, dedicada a Santa Maria, té les mateixes dimensions que el presbiteri i consta de tres naus cobertes amb volta de creueria i separades per columnes, desiguals. Tres de secció cilíndrica i tres de poligonals i totes disposen de capitells sense decoració. Sembla que hagin estat reaprofitades. Les voltes descansen en les columnes i les laterals amb pilars de base rectangular, adossats als murs. Parteixen d'un banc que ressegueix la cripta. La seva rusticitat produeix un gran efecte. En el segle XVI es modificà l'accés convertint les dues escales en una de sola.

A l'exterior de l'església, l'absis s'alça sobre un sòcol que correspon a la cripta. Està decorat amb un fris de triples arcuacions llombardes, entre lesenes. S'hi obren sis finestres, tres de petites i esbiaixades al sòcol i tres de doble esqueixada al nivell superior. La porta d'accés de ponent és d'època posterior al romànic. El campanar, de planta quadrada, i adossat al mur nord, és també un afegit del segle XII o més tardà.

CEMENTIRI MODERNISTA D'OLIUS

Al costat de l'església hi ha el nou cementiri, que fou inaugurat l'any 1919. Va ser projectat per l'arquitecte Bernardí Martorell i Puig, el que també va dissenyar l'església dels Escolapis de Sabadell, en estil modernista molt influenciat per Gaudí.

Es va construir en un espai de roques caigudes envoltades d'alzines. Les roques són el símbol de la mort i les alzines que són arbres de fulla perenne, són el sòl de la vida. Mort i vida, expressió d'un cementiri cristià. A l'entrada hi ha un arc parabòlic i a l'interior les tombes estan excavades a les roques. Sobresurt una esvelta agulla cònica, símbol de la Resurrecció.

Recopilació: Joan Codina i Bernaus

BIBLIOGRAFIA

Catalunya Romànica, vol. XII: El Solsonès i la Vall d'Aran.
Guies Catalunya Romànica, vol. 17: El Solsonès i la Noguera.
Solsona. fulletons de l'Oficina de Turisme.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 108

25 de setembre de 2011

SOLSONÈS

SOLSONA

La zona de Solsona ja estava habitada entre els anys 3500 i 2500 aC. Els ibers tenien un poblat emmurallat en un turó a prop de Castellvell. Amb la romanització aquest poblat fou abandonat i els habitants es traslladaren a un lloc prop del riu Negre molt probablement on actualment hi ha la catedral.

El segle X, ja existia l'església de Santa Maria (catedral) i el castell (avui convent de les Monges de l'Ensenyança). Amb documents consta que l'església es troba: "prope castro Celsone" (965), "subtus castro Celsona" (978), "prope civitate Celsona" (984), amb la qual cosa s'indica que era situada sota del castell, als afores, però a prop del nucli urbà.

Al segle XI, la canònica rebé moltes donacions i això motivà que es formés un petit nucli de població entorn de l'església. Els dos nuclis anaren creixent fins que el segle XII pràcticament s'ajuntaven. Els Torroja, senyors del castell, i els paborde de Santa Maria, acordaren crear una sola vila i fortificar-la. El castell passà a ser únicament la residència dels Torroja mentre que la canònica quedà dintre de les muralles i l'única entrada a la vila era l'actual porta del castell.

Al segle XIV es bastiren les actuals muralles que integren els absis del temple romànic. L'any 1419 la canònica passà a ser una abadia i el 1593 es creà el bisbat de Solsona. Llavors l'abadia es convertí en catedral i l'any següent el rei Felip II li atorga el títol de ciutat.

Al segle XVII, en època de pesta, s'obrí l'actual portal de Llobera per a ús exclusiu dels solsonins. Damunt l'entrada hi ha una capella dedicada a santa Anna. Finalment, a finals del segle XVIII es construí el pont de pedra de dotze arcades damunt del riu Negre i l'any 1805 s'obrí el portal del Pont que passà a ser l'entrada principal de la ciutat.

SOLSONA. Catedral. Absis. Foto: Vicenç Mateu.

CATEDRAL DE SANTA MARIA DE SOLSONA

Una primera església preromànica es construí vers l'any 916, però la primera consagració documentada és del 977. El 1069 s'acabà un nou temple, d'estil romànic i l'any següent es consagrà. D'aquests dos temples no en resta res. El 1084, consta que a la canònica s'hi seguia la regla de sant Agustí.

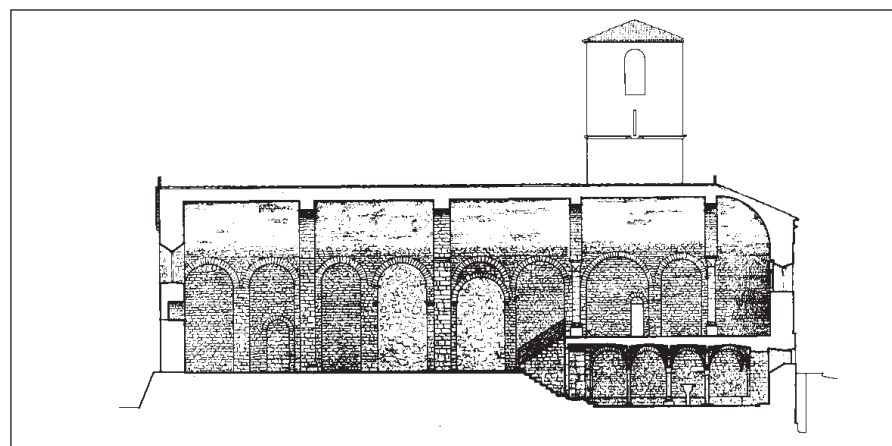
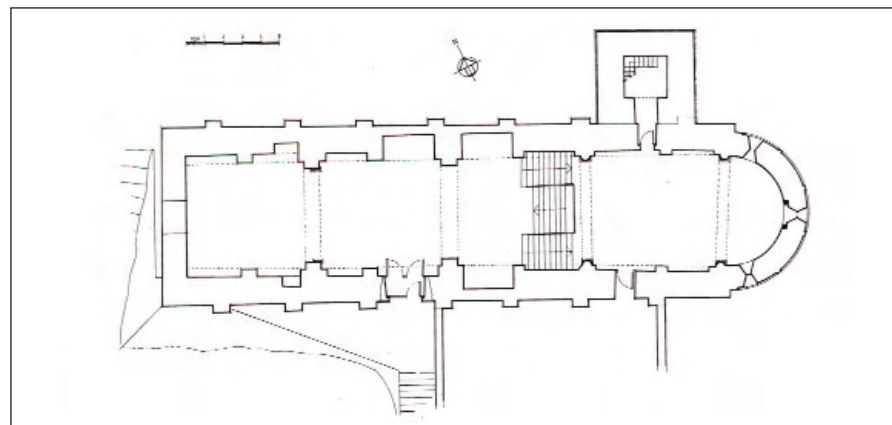
Es bastí un segon temple romànic que es consagrà l'any 1153 i encara hi hagué una tercera consagració el 1163. Tenia dues naus capçades per un absis central i dues absidioles laterals tots tres semicirculars, campanar, claustre, celler i refectori.

La catedral actual, es un complex d'edificis que partint del que anteriorment s'ha descrit, entra els segles XIII i XVIII, s'anà modificant i ampliant. Vers l'any 1299, s'inicià la construcció de la nau gòtica, única i sobrealçada i amb volta de creueria, però les obres s'interromperen el 1348 a causa de la pesta negra i els anys de misèria que la varen seguir. L'any 1593 es creà el bisbat de Solsona, de l'edifici que llavors era un monestir, l'església passà a ser la catedral i la casa de l'abat a palau episcopal. El 1597 s'afegí un quart pis al campanar per tal que sobresortís més que la nau gòtica i el 1623 es construí el presbiteri, un absis

SANT ESTEVE D'OLIU

L'existència d'una església anterior a l'actual està documentada l'any 985. L'edifici actual va ser consagrat el 1079. Inicialment va tenir una doble advocació, a l'altar del pla superior dedicada a sant Esteve i al de la cripta al Sant Sepulcre i a la Mare de Déu.

Sant Esteve d'Olius és una obra cabdal de l'arquitectura del segle XI. L'església és de nau única, capçada, a llevant per un absis semicircular, precedit d'un ampli presbiteri. La coberta de la nau és amb volta de canó i la de l'absis de quart d'esfera i tenen la mateixa alçada, cosa que no és habitual. El presbiteri està sobrealçat respecte de la nau per permetre que a sota s'allotgi la cripta. Té dos arcs torals, un a l'inici del presbiteri i l'altre és el preabsidial. Ambdós són de mig punt i recolzats damunt de semi-

SANT ESTEVE D'OLIUS. Planta i secció longitudinal. J.A. Adell. Catalunya Romànica, vol. XIII

Fou obrada en pedra negra, originaria de la zona, se la data a la segona meitat del segle XII i s'atribueix a l'escola tolosana de Gilibert. Maria apareix en posició frontal, asseguda al tron sobre un coixí, amb un mantell i un vestit ricament decorats, amb plecs ben marcats. Porta corona, el cabells recollits en dues llargues trenes que li cauen a cada banda i, amb la mà dreta, aguanta el ceptre. En canvi el Nen, amb indumentària semblant a la Mare, està en posició obliqua. Per la forma de l'escultura es considera que es tracta d'una estàtua-columna (que era adossada a un pilar del claustre) i que per la posició de l'Infant pogué formar part d'un conjunt escultòric.

La capella dels Sants Màrtirs

Correspon a l'antic refectori. És una gran sala rectangular coberta amb volta de canó apuntada. Al pis inferior hi ha una altra sala coberta amb volta rebaixada de canó. Aquestes dependències estan integrades en el palau episcopal i no són visitables.

MUSEU DIOCESÀ I COMARCAL

Ocupa dependències del palau episcopal i està estructurat en una sala inicial amb peces escultòriques, del segle XIX, fetes amb sal de Cardona i continua per les sales de prehistòria, romànic, gòtic, renaixement i barroc.

A la *sala del romànic*, el més rellevant, són:

- Alguns fragments arquitectònics de la primitiva església romànica del segle XII.
- Les taules laterals de l'altar de sant Andreu de Sagàs.
- Les pintures murals de san Vicenç de Rus.
- Les pintures murals de l'absis central de sant Quirze de Pedret, el Novíssims i l'Orant.
- Els frescos del monument funerari de sant Pau de Casserres.
- Un fragment del retaule de sant Jaume de Frontanyà.

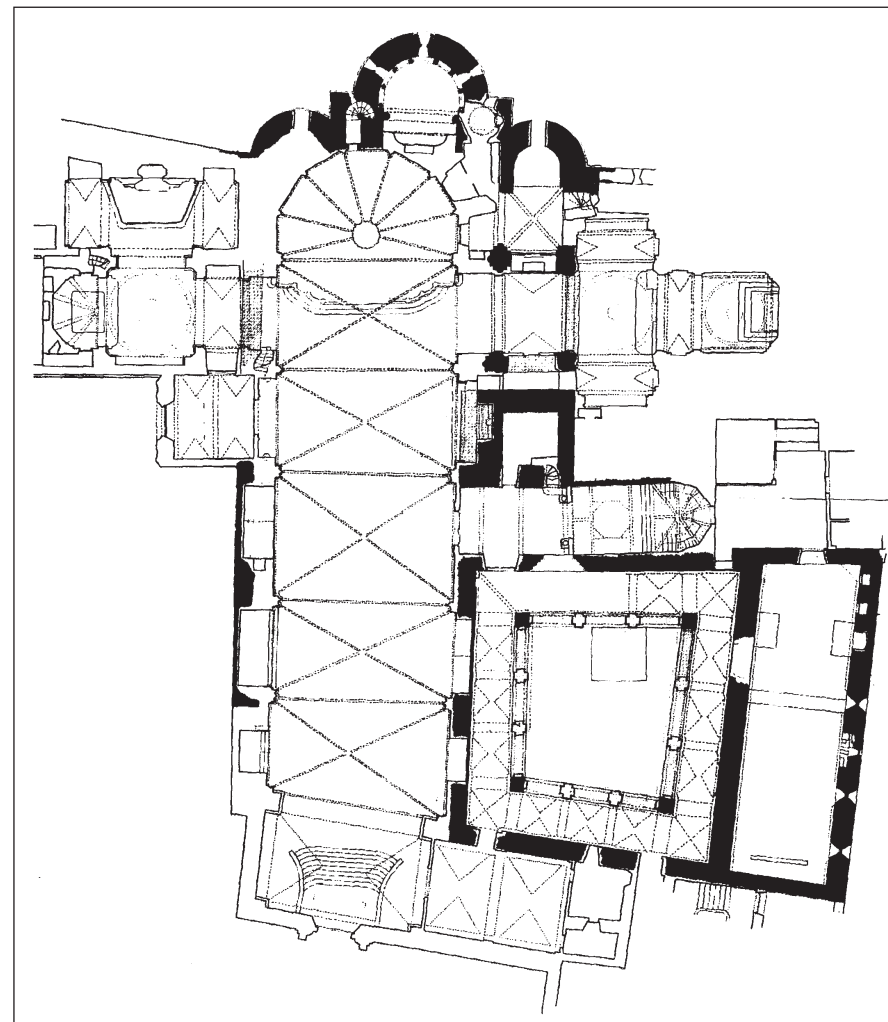
De la *sala del gòtic*:

Diversos sepulcres.

La pintura mural de sant Miquel de Cardona.

El retaule del Sant Sopar i altres retaules.

Altres llocs d'interès de la ciutat de Solsona, són: El Pou de Gel (1683), el Portal del Pont (1805), Font de l'Església gòtica (s. XIV), Plaça Major, Porta i carrer de Llobera, Portal del Castell, Ajuntament (s. XVI), Plaça de Sant Joan font gòtica (s. XV) i capella (s. XVIII) i Palau Llobera (s. XV).

CATEDRAL DE SOLSONA. Planta de J.Adell, sobre una base de J. Quadrench del Servei de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya, publicat en una separata del Volum XIII de la Catalunya Romànica. Les estructures romàniques són marcades en negre. Les ratllades corresponen a l'edifici romànic, només a les zones superiors.

poligonal amb finestres i vitralls en estil gòtic, per darrera quedaren els tres primitius romànics dos dels quals passaren a ser la sagristia.

Els segles XVII i XVIII, època de prosperitat econòmica, s'efectuaren nombroses modificacions. S'afegí un creuer, cobert per un cimbori, entre el presbiteri i la nau, en el braç de la dreta, el 1727, es col·locà la capella de

la Mare de Déu del Claustre i en el de l'esquerra, el 1753, l'altar barroc de la Mercè. La reforma més negativa fou la destrucció del claustre romànic per convertir-lo en un de neoclàssic amb l'agregant que s'enfondí considerablement el paviment. La porta principal, el 1769, es refé en estil barroc i està dedicada a l'Assumpció i la porta nord de sant Agustí, el 1780, en neoclàssic amb un relleu en èxtasis.

Presideix el presbiteri la imatge de l'Assumpció amb sis estàtues de sants adossades a les columnes. L'altar major està cobert amb un baldaquí al voltant del qual hi ha el cor amb la càtedra del bisbe i 32 setials pels canonges. L'orgue actual va ser fabricat el 1853 amb elements barrocs reaprofitats d'altres anteriors, és un dels orgues més importants de Catalunya.

De l'església romànica del segle XII, en resta, l'antiga capçalera, el campanar, el portal del claustre, la Mare de Déu del Claustre i la capella dels Sants Màrtirs.

L'antiga capçalera

Està composta per tres absis semicirculars ultrapassats i coberts de volta de quart d'esfera. El del costat nord només conserva la carcassa externa mentre que els altres dos serveixen de sagristia. El principal disposa de tres finestres de doble esqueixada.

CATEDRAL DE SOLSONA. Portal que comunicava l'església i el claustre, actualment sobrealçat respecte del paviment. Foto: Joan Codina.

La del centre, tant a l'exterior com a l'interior, consta d'un arc de mig punt damunt d'un tor llis. Ambdós descansen sobre impostes sostingudes per columnetes, amb capitells decorats amb motius vegetals.

A l'exterior, sota el ràfec, hi ha unes mènsules decorades amb animals, monstres i personatges. Les absidioles presenten una finestra central modificada i un fris d'arcuacions cegues. A l'interior,

l'absis central s'obre per mitjà d'un arc triomfal que arrenca de dues semicolumnes, adossades al mur, d'estructura coríntia, amb capitells decorats amb dos felins rampants en posició simètrica i heràldica. L'absis té una decoració molt singular. Consta d'una sèrie d'arcs que l'emmarquen, sostinguts per columnes, que arrenquen d'una cornisa situada a l'alçada de les finestres (existeixen altres casos similars, però tots arrenquen del paviment). Aquesta cornisa té un fris que imita els de l'antiguitat clàssica. Els capitells de les columnes presenten decoració amb motius vegetals, animals i monstres.

El campanar

Està situat darrere del braç meridional del transepte i és de planta quadrada. El primer pis disposa de dues finestres, una de senzilla i una de geminada. El segon de quatre de senzilles (una a cada cara) i el tercer també quatre, però geminades. El quart pis és un afegit posterior com ja hem esmentat. Totes les finestres són similars a les de l'absis central, encara que les del campanar disposen d'un guardapols. Aquest, i la imposta, estan decorats amb un escacat.

El portal del claustre

Era el que comunicava l'església amb el claustre. Actualment es troba a un nivell més alt amb relació al paviment, perquè fou enfondit. Consta de set arquivoltes en gradació, sostingudes per columnes. És de l'escola de Lleida i està decorada principalment amb motius geomètrics i vegetals encara que també n'hi ha algun d'animal.

La Mare de Déu del Claustre

La imatge està col·locada en un cambril bastit l'any 1727 en el braç sud del transepte, el qual fou reformat i ampliat a principis del segle XX en estil modernista i noucentista. És una de les escultures en pedra més rellevants de l'art romànic català.

MARE DE DÉU DEL CLAUSTRE. Imatge situada al camerí. Foto: Joan Codina.